

VÉRTANUK EMLÉKÉRE

Mire a Linotype ólomsorait formába zárják, majd pedig fekete festékekkel fehér papírra nyomják a gépeknek parancsoló szorgos nyomdászok: az estevani csatatérben talán már minden csendes. A társadalmi megrázkódásoktól mindaddig megkímélte prériföld már beüzemelt vértanuhaltalt háttér bányászok vért, melynek szagától megittasultán ki tudja meddig folyik még a testvérarc abban a saskatchewan kis bányaplézen. Estevan városa a szürke népszerűségéből egyszerre a hírlapok első oldalára lépett elő, de ehhez vértanuk kellett.

Es itt meg kell állnunk egy pillanatra, hogy megismerjük párhuzamot vonni a múlt századból a mai hangulat között. Habár az anyagi érvényesülést helyett magasabb szempontok vezérelték a 1848-as szabadságharc számban sokkaltta nagyobb vértanuit, abban megegyezik a kanadai Estevan az óhazai Araddal, hogy mindkét város gyászos emlékek körülmények között készült az a kitüntetés, hogy belekerült a történelembe. Az estevani bányászkatasztrófa ugyan nem fogja megbénítani egy egész nemzet életét, mint ahogy az 1849-iki aradi gyásznapi évtizedekig bélyegülően tartotta a magyar nép szívét, de mindenesetre sok vizet fog még zavarni a modern krónikák szomorú lapjain.

Első látásra talán nem lehet szerves összefüggést avagy még hasonlatosságot sem felfedezni 1931 nemzetközi munkásmozgalma és 1848 nemzeti szabadságharcai között. Minden ellenében azonban megállapíthatjuk azt, hogy az események ezt látszanak igazolni. Avagy talán nem azok vesztek már akkor is életüket és vértük, akik ártatlanok voltak a bonyodalmak felidézésében? Talán nem volt feleslegesen kiontott vér az aradi vértanuk vére éppen úgy, mint az estevani munkásoké? A választ ezekre a kérdésekre ne mi adjuk meg, hanem az olvasó

Míg azonban meg valamiképpen megérthetjük, hogy a múlt század közepén, amikor a felvilágosodás eszméi még nem hódították meg az ugynevezett művelt világot; akadtak hőberek, akik ártatlanok vérelé verése festvén a földet, tehát lenetetlen módon képzelték megoldani az akkori kornak a maihoz képest eltörpülő problémáit. Ma, ebben a modern huszadik században azonban már nem találhatunk megmentéseket azok részére, akik vérről és erőszakkal szeretnék megoldani azokat a kérdéseket, melyek kielégítő rendezésére a tudósok pártatlan szakértelme és a gazdasági berendezkedés halottaságján fetregő beteg emberiség jóakarata hozzásegítése egyaránt szükséges.

A kanadai Magyarorságot egy része az aradi hősök emlékét ünnepli meg méltó komolysággal, míg másik része az estevani satrájkáló bányászok halottaiból siratja. Az október 6.-iki ünnepeken még rámutattak arra, hogy kik és miért követték el 1849 október vérgömböit — a mai modern világban már meg sem kísérelhetik akadatolni az estevani tragédia szomorú eseményeit pedig manapság már nem volna szabad minden tekerő nélkül embervért ontani és a történelem ítélszéke előtt fognak intézkedéseikért megfellelni azok, akik a gyászos kimenetelű összetűzést létrehozták.

Joggal kárhóztatja a közvélemény az estevani városi tanács azon határozatát, mely a végzetes tüntetést nem engedélyezte, viszont ugyanolyan alapon illeti a vérvád azokat, akik ártatlan emberek százait uszították a maroknyi csendőrkülönítmény ellen ezáltal közvetlenül előidézvén a katasztrófát.

Jellemző feljegyezték azt is, hogy például Martin Forkin, a winnipeg kommunistaok jöjjentetett szervezési diktátora éppen úgy nem volt található a helyszínen, mint Dan Moor, a bányászszakszervezet ügyvezetője és James Sloan, a bányászok országos elnöke. Pedig ha volt valaki aki heteken keresztül vére izgatott Estevan, Bienfait és Taylorton vidékén, akkor az az előbb említett három agitátor volt.

Az igazság pallosának végig kellene sujtanja mindazokon, akik a dolgok elfejülését tétlenül nézték, avagy az okatlan tüntetést kérészkolták. Utóvégre azt a nézetelérést, amely a bányászok és a munkaadók között fenállott, a kiontott embervérrel még csak kimélyítette a szakszervezet, ahelyett, hogy elsimította volna. Mert hiába is nézzük bármennyire "osztályharcos" szemmel a tényeket, annyi bizonyos, hogy az emberélet kinek-kinek olyanannyira szent és sérthetetlen kincse, hogy ahhoz éppen úgy nincs joga hozzányúlni — akár közvetve is — a unióknak, mint a rendőrpuskáknak. Avagy talán éppen azért ártatlan bányászoknak elküldték őket az estevani főucca porában, hogy a bányatulajdonosok továbbra is zavartalanul ragaszkodhassanak vélt igazukhoz, vagy hogy a csendőrikt támadására biztos távolból uszítóik megkapják "hóttettükért" a vérről kiderített jutalmat?

Amikor tehát Magyarokánad történelmet becsülő ezrelék kegyelettel hájoitak meg az aradi vértanuk emléke előtt — ugyanakkor megborzadva fordultak el minden olyan kísérletől, amely nemcsak a nagy nemzeti célok, hanem már a ma hétköznapi problémáinak megoldása érdekében is emberéletet dob készakarva a porondra. Különösen most, amikor a szovjetrendszerrel a fascizmus minden országban az általános lefegyverezést hangoztatják és a háborún szüzenkezve lehetőleg tárgyalások alapján igyekeznek megoldani az életbevágó kérdéseket. Az estevani lövöldözés szügyene a "felvilágosodott és öntudatos" emberiségnek, mely néhány gonoszvető uszlására készakarva a középkor rémes századaiba süllyesztvi a mai világot.

A kisantantnak is elhúzták a nótáját

A párisi könyvplác "La Nouvelle Europe Centrale" — azaz "Az új Középeurópa" című újdonságában rólunk magyarokról is sokszor történik említés. A kötet szerzője Lémonon azt, amit Csonka-Magyarországról írt, írántunk 32 évtől rokonszörvel írta meg. A 30 lapon között ismertetés a magyar munka dícséretéről, a magyar élniakarás ékes bizonyágáról szól. De Lémonon csak a trianoni Magyarországól beszél ilyen szívélyesen és azt is megjegyzi, hogy a békeszerződésbe bele kell "nyugodni". De amikor magyarul írja a "miértet", nem tud súlyosabb érvel felhozni, mint: "ha a régi megállapításokat felbontjuk kétséges, hogy jobbkat tudnánk létesíteni."

Az egyházak állásfoglalása a naptárreform kérdésében

Köztudomású, hogy a genfi népszövetség szakszövetségének a naptár reformálásának kérdéseivel foglalkozik és olyan tervet dolgozott ki, amelyben az év 13 hónapból állana, minden hónap 28 napos volna és a katolikus egyház változó ünnepeit meghatározott napokon állapítaná meg. A népszövetség naptárreformjának kérdésében a Vatikán a legutóbbi időben állást foglalt. Ezt az állásfoglalást a Vatikán hivatalos lapja, az "Osservatore Romano" is merteti és így a Szentsek nem emelne kifogást és nem támasztana nehézségeket a husvét ünnepeinek rögzítésével szemben, ha az nem ütöznék a szilárdan felépített tradíciók elhagyásába.

Feltűnően érdekes a szerző ama megállapítása, amely Rumániát és Lengyelországot igen közeli kapcsolatokhoz és gondolattermeléshez és a tág távlat, amelyben a két állam közös jövője kimélyül. Általában véve Lémonon könyve ékes bizonyágossága annak, hogy a jelenlegi állapotok életképtelnek.

KÉTEZER DOLLAR EGY JÓ TANACSÉRT

Londonból jelentik: Harold Smith, a nemrég Londonban elhalt amerikai milliós, röviddel halála előtt 2000 dolláros pályadíjat tűzött ki egy tanácsra, hogy kiként lehetne 10 millió dollárt az emberiség legnagyobb javára felhasználni. A díjat H. Garrett, a Columbia-Egyetem lélekani tanára nyerte egy szellemi egészségügyi intézet felállításának tervével, amely a büntetés tudományosan alapon tanulmányozná.

Smith, az amerikai szenátor, Londonban született, mint földhözragadt szegény szülő gyermeke; 15 éves korában Új-Zélandba vándorolt ki, ahol egyideigle farmmunkákat végzett, majd a legényesebb kalandok közt elvette egy maori törzsfőnök leányát. Később Amerikába vándorolt, ahol szorgalommal és szerencsével óriási vagyont szerzett.

GABOR BARAT

IRTA: MIHALY LASZLÓ

A tűz piros rémvilága parázslott be a barátok ódon templomának ónkarikás ablakaiban. A lángok bíbor árnyékai félelmetesen táncoltak a szentek megfakult szobrain. Vad hujgatás idegen részeg lárma hangfoszlányait szivottak bele, szinte percenként, az áhítat hajlékába.

Benn, mint az ijedelemű megdermedt szívű, pihogó galambserge, úgy ültek a padokban az udvarhelyiek. Jobbról a férfiak balról a nők. Idejöttek, az isten házába, hogy meendőket találjanak.

A szőcséken Gábor barát. Vállas, zömök, ércshangú egyházi férfi, nemes székei családjából származó. Az ősei a mult szivatos századaik nehéz csattán karddal a kezükben huzlottak le a lóról. Ő az isten szolgája lett a vérben ott égett a vitézi virtus.

Gábor barát lengett a szószékről. A komoly, megtört arcú férfiakra, a kislírt szemű, ágógó nőkre. Itt ül szomoruan Ambrus Anna, a viruló leányzó is. Tóth Imre, a fiatal megyeli nótárius jegyese. A vőlegényét halálra keresték a megszálló osztrákok mert ő szervezte meg pár hónappal ezelőtt az ellenállást, amikor elemetnek Bikafalyánál az ellenségnek a diadalmas szétvárták. Ezért el kellett menekülnie. És semmi hír róla.

Ujra bevillagott a templom áhítatos csendjébe a kinti zajongás és vécakarmalval marcangolta a sziveket, de mindent tulharosított Gábor atya hangja, aminet befejezte a beszédét: — Atyámfiai! Megpróbáltatásunk szomorú idején fontoljuk

meg azt, ha isten velünk, ki ellenünk? Nála az erő, a győzelem s ő megóv minket minden gonosztól...

Az ament nem tudta már rámondani a tisztelő a mert hánvaló valaki megérintette csak hűja szegélyét. Lajos fráter volt. Odasuttogta halkán:

— Tisztelő gúardián, igen nagy baj van. Lent a kapuban, már osztrák zászlók várják. El akarják fogni. Meneküljön a hátsó kijáraton! En addig...

Gábor páter lehajolt egy pillanatra. Lajos fráter belekezdett a Miatyánkba.

A hívek nem is vették észre a cserét, hogy Gábor atya a hátsó ajtócskán eltűnt.

Az osztrák csendőrikt, akik már lelétek, lenn a barátot Lajos fráterre tették rá a billincset és elhurcolták. A fráter viháman intett a templomból kitűzőknak:

— Engem visznek el. Ne féltsétek kietek, a tisztelő atyát. Jóhelyt van már.

Puskatávágódt az oldalába. Nem tudott többet szólni. Az érzékenyséjű Ambrus István megborzadva fordította el a szemét és karonragadta lányát, Annát, az ózkarcsu város-résépét.

— Az istentelenség! Nem bírnom nézni. Gyertek, Anikó, keressük meg édesapát aztán haza... Mik történnek... — Istenem, mi lesz szegény Imrussal? — sirta el magát a leány.

A piactéren, a református templom előtt, ott izzott-sústörögött egy hatalmas máglya. Ősz szehasogatott-tépett könyvek, drága-kötésű foliások halmaza emésződött a lángokban. A kollégium értékes, nagyhírű könyvtára. Az oláh martaolcok hurcolták ki az egészét. Heydte tábornok osztrákjaival együtt vonultak be a havasokból Udvar hely városába. Láncsákkal hadonásztak, részegen táncoltak a csapraütött pálinkáshordók mellett.

— Hallá-e kegyelmed — magyarázta Kökösi uram, — hogy mit műveltek ezek a haramiák! Tóth Gerzson rektor-professzor urral? Megverték, agyba-főbe, majd hogy meg nem öltek. Meg elzárta két professzor urat is, hogy magukkal cipelik őket. Sőt még ezer és jó néhány forintokat követelnek a némes kollégiumtól.

— Azt lessék csak — dühös-ködött Ambrus uram — nem elég, hogy felprédálták a gyönyörü bibliotékát. Hej, csak ne volna a podagra a karomban, hát odaütnék nekik pusztá kézzel!

— Csak ne heveskedjék kegyelmed — csillapította az asszonyt — egy sem használ vele semmi. Inkább térjen be Kökösi koma is hozzá. Jó ebéd, fiom tokány ugy elkészítve, ahogy kend szereti... Holnap, ki tudja, mit érünk?

A polgárok riadtan szédültek szét a házikba. Csak a részeg csorda üvöltözött tovább a piacon. A fecskéfarkú osztrák katonák bakancsa dögött a macskafejú kövezeten. Egykedvűen nézték az ittas oláh felkelők garázdálkodását, nekik mindenben szabadkezet engedve.

Az órák lassan, kínos várokozásban multak el. Már az estebe véselt bele a máglya, mert egyre táplálták. A tivarona csak nem lankadt. Egyné féltelebb lett a devernázó herda kedve. Ennek pedig, előreláthatólag, szörnvy következménye lesz. Nagyenyed, Zalánka...

HEJ AZ AZ ASSZONY!

IRTA ERDŐSI ISTVAN

A gazdag uraság hatalmas erdejében egész nap izzadva, görnyedve vágta a fát egy szegény napeszámos favágó. Ott élt feleségével az erdőben, egy szegény kis viskóban. Az embernek keményen meg kellett dolgozni a mindennapi kenyérért.

Panaszkodott is érte eleget. Hogy miért kell a szegény embernek annyit dolgozni s mégis nyomorog. A gazdag meg nem csinál semmit s mégis jól él. Mindezen bajokért Adámot okozta. Szidta is, mint a bokrot.

— Az a számár Adám! Hová tette azt a kis sütni valót? Ha nem hajlik az asszony szávéra, még most is ott lehetnék a paradicsomban! Mily jó is lenne az. Hej az az Adám!

A feleségnek is mindig ezt beszélt a fülebe. Nosza az se hagyta magát.

— Csak ne prédikáljon! A többi férfiak se lettek volna különben Adámval.

— De a mindenségit! Ha én lettem volna Adám helyében, még most is a paradicsomban volnék.

Minden nap ezzel a vitával végződött.

Egyszer az uraság arrafelé járt s meghallotta, hogy a favágó és a felesége miről vitatkoznak.

ocsudván, elkezdett örmében ugrálni, klabálni.

— Hallottad ezt asszony! Paradicsomi életünk lesz! Vigan élünk, míg meg nem halunk, mert én ugyan meg nem nézem ebben az életben, hogy mi van a táiban.

Másnap déiben a favágó meg a felesége ott ült a kastély egyik külön szobájában egy asztalnál s várakoztak. Hamarosan hozták az ebédet.

Főttálat nekik minden jót, amit csak szemük szájuk megkívánt, a titokzatos tálat is odaadték az asztal közepére s az az magukra hagyták őket.

A két éhes ember, farkasétvágyal látott neki a finom ételeknek s hamarosan belebeleztek mindent az utolsó morzsáig.

A táinak oda se néztek. A szegény favágónak meg feleségének boldog napjai következtek.

Egész nap lustálkodtak, nem csináltak semmit. Hát minek is. Hísz megvan nekik a mindennapi bőven. Boldogok is voltak.

Igy ment ez a boldog élet egy hónapig. A hónap vége felé az asszony nak valahogy már nem izlett az ebéd. Folyton a tálat nézegette.

A férje rá is dörgött. — Mi az ördögöt nézed annyira azt a tálat? — Szeretném tudni, hogy mi van benne. — Nem hallgatsz! El akarod rontani a boldogságunkat! Azt akarod, hogy újra dolgozzak, mint egy állat. Ezért a vacak tálat. Hagyd ott, ahol van, aztán egyél.